



תל-אל-זועתר הוא סמל. אבל של מה?

חירבת יזוהר

החושם יתערפלו. היצרים יתערפלו. הדם יסומם — ויתחיל הטבח. "הגענו אל מחוזיחפצה של הנבואה: לעולם לא יהיה שדום. מוכרת להיות מבח. אין מעם לתת דבר. צרכים להחזיק בכך כיבושנו, צרכים לכבוש עוד ועוד אם אפשר, וזהויות מוכנים למכור את נפשנו כיוקר, כבוא היום. רבים הגיעו לרעיון זה לפני יוהר, בלי רוח-הנבואה, בלי זעקות-הנפש. בדרך הפרטיטיבית של הקנאות הלאומית.

אם זה כך, מה לעשות? אם לא נוכל להסתדר לעולם עם הערבים צמאי-הדם. איך נחיה כאן? יש לי הצעה פשוטה: הבה נחזוק את ארצנו השלמה ממקומה הנוכחי במפה. בלב המרחב המיפלצתי הזה, ונעתיק אותה למקום אחר באסיה. **ל**אן? אולי לחצייהאי הודו, ארץ-מונדדתו של מהאטמה גאנדי, מטיה-השלום? רגע אחד! האם לא רצחו היהודים את גאנדי? האם לא השיגו את עצמאותם במערבולת של זועה אל-אנושית. כאשר מיליוני מוסלמים נרצחו וגורשו בידי ההינדים, ומיליוני הינדים נרצחו וגורשו בידי המוסלמים? האם לא התחוללה והרעה מילחמת-אחים גוראה ברנגלה-דש. כאשר מוסלמים רצחו ועינו ואנסו מוסלמים בטיטונות. כאשר הוועות בין הפאקיסטונים ממערב והרנגלים ממזרח הגיעו למדים שהדמיון האנושי לא יכול היה לשאתם? לא, אין לנו מקום בסביבה שכזאת. הבה נרחק מאסיה ומן המוסלמים.

אם כן, לאן נפנה? אולי לאפריקה העדיה, ארצם של הכושים השמחים-בחלקם, חובכי הזכר והמחוק? אוה! הנה היתה מילחמת-אחים מחרידה בניגריה. הצבא הניגרי, שאומן בידי הבריטים, אסר מילחמה אכזרית על מורדי ביאפרה, שנתמכו בידי הצרפתים. כלייהמילחמה העיקריים שלו היו הרעב, הצמא והמגיפות. במצור הגורא. שהוטל על ביאפרה, גוועו ברעב רבבות, ואולי מאות-אלפים. תמונות הילדים, בעלי העיניים הקרועות-לרווחה והבטן התופחת, צבטו את ליבנו. **א**יזו זועה! איזו אכזריות! לא לעם תרי-בותי כשגנו אין מקום כיבשת היא!

אולי נעתיק את מקומה של ארצנו אל היבשת הי-אמריקאית? אולי ימצא לה מקום בין ארצות-הברית וקנדה. למשל? **מ**חשבה נעימה, שובה-הלב. אבל... אבל הנה קמים טובי הנוער האמריקאי, ומתעקשים להזכיר לעצמם שהתרבות האמריקאית כולה קמה על קרקע שנשטפה בדמם של מיליוני חפים-מפשע. אחרי מיבצע של רצח-עם שמעטים כדוגמתו אירעו בהיסטוריה האנושית. מה עוללו האמריקאים לאדומי-העור? האם לא רצחו מיליונים, גברים נשים וטף, במיבצע-השמדה יוממים של חיל-הפרשים? האם לא המציאו המתחלים הלבנים את המינגו הנתעב לקרקק את קורבנותיהם. כדי לספור את גוויותיהם ולגבות עבורן פרס (מינהג שאת מקורו הם ייחסו לאחרי-מכן, ברישעות כפולה ומכופלת, לאינדיאנים עצמם?) לא, אין זו ארץ לערפם בעד נשמה יהודית! אם כן, אולי נעבור לאירופה? אחרי הכל, שם עמדה עריסת הצינונות. שם צמחה הדת היהודית בדורות האחר-ונים. אירופה התרבותית, אירופה המעודנת, היבשת ש-יצרה את ערכי התרבות המערבית, הרצינונית, ההגיונית. **א**ולי נרביק, פשוט, את ארצנו אל הקצה הדרומית-מערבית של היבשת, רחוק כפי האפשר מתל-אל-זועתר האיומה?

מה יש שם? ספרד! הרי שם אירעה, לפני דור אחד בלבד, מילחמת-האזרחים הגוראה ביותר של העת החדשה. מילחמה שלועמתה מחוירות אף זועות לבנון! מה לא עוללו הספרדים איש לרעהו? בכפרים שנכבשו בידי צד זה או אחר הועמדו כל הגברים אל הקיר, יחד עם הזקנים והנערים, ונקצרו בצרורות של מיקלעים. גדולי הסופרים והמשוררים נטבחו יחד עם אחרוני האביונים. גורל הנשים לא שפר עליהן יותר. **כ**אשר התעוררה הארץ מאוהגיה זו שר יצרים מסוממים, שארכה שיוש שנים נר-אות, היו טמונים בארמתה יותר ממיליון קורי-כנות חפים-מפשע. ספרד כוזה היתה תל-אל-זועתר גרוה אחת. ומעל לשדה-הקטל ריחפו מילים כמו "גאוה" ו"כבוד" — מילים אשר רבים סבורים, משום-מה, שהן ספרדיות מובהקות.

לא, אין מקומנו בנוף ההוא. עלינו להעתיק את מבטנו צפונה, אל לב התרבות האירופית. שם נמצא את המקום המתאים, כדי לשכן בו את ארצנו. ואכן — הנה התשובה. בלב אירופה יש עם אחד, שזכה במרוצת-הדורות בתר-אר "עם הגייהודיות והמשוררים". **ה**עם הגרמני. והוא עם הגרמני באמת. מתוך עם זה יצא האיש שכתב את הספר המונמנטאלי על ביקורת (המשך בעמוד 28)

שוכח זאת מייד וחותר אל מחוזיחפצו. **י**ש משהו מיוחד לערבים. משהו ניראי. "אבל כאן בלבנון? בלבנון זו שידענו כל הימים? ואם כאן בלבנון כך — מה יהיה כשחלילה אלצנו? ואם שם אפשר עדי-כדי-כך — מה לא יהיה אפשר אם חלילה כאן? תל-אל-זועתר נעתק פיתאום ומתרומם מעל לכל האיזור הזה כולו. אם אפשר עדי-כדי-כך שם — מה אפוא אי-אפשר? ואם הלבנונים יכולים — מה יעשו האחרים, שכבר התפרסמו במוניטין שלהם בעיראק ובסוריה?" **ו**מכאן המסקנה. **א**ני הושד שהיא עמדה נגד עיניו של יזוהר מלכתחילה: **א**יך אפשר לחשוב על שדום עם פיראייאדם תל-אל-זועתים שכאלה? "האם לא צריך לחזור ולחשוב מחדש, יונים כניצים, את כל המחשבות בצילו של תל-אל-זועתר, ולהיזוהר מאד שלא להיות קליידעת. המתפתים לדימויים מדומים המת-עלמים ממה שצורח התל הזה, ללא רחמים. ערוף-ראש?"



ס. יזוהר: עניין של אדיפוס?

כן, אחרי קפאנדריות רוויות-רגש, הגענו אל הסיסמה הישנה של ארץ-ישראל השלמה: **א**ין עם מי לעשות שדום. כל הערבים הם רוצי-חיים. כל הפלסטינים הם ארכי-רוצחים. **ד**וע הערבים הם מיפלצות תת-אנושיות? הרי מוכרחה להיות סיבה לכך! מהי? **י**זוהר אינו פאשיסט, ולכן אינו יכול לתת את הסיבה בנתיחות הזנע הערבי. כמזל, זוהי מחשבה לאינעוה, מפאת קירבת-הזנע שלהם לעפיסהגודה, שהוא כלי-כך הומאני, כלי-כך הגי-יוני, כלי-כך רצינוני.

מוכרחה להיות סיבה אחרת. יזוהר סמילנסקי מגלה אותה בנקל: "כך צורח כעת תל-אל-זועתר: אתה תמות והוא ימות ואני אמות וזהו הכבוד. זו מילת-האימים. כבוד, גאוה, אנתנו' ושלנו" — אלה מילות-המפתח. מי שכותב על המיורח ואינו מביא את הערך "כבוד" במובנו השימושי וצמאי-הדם — מוליך שולל ומטעה את קוראיו. הכבוד הי-לאומי, כבוד המשפחה, כבוד הצבא, גאוות האומה, מסורת הכבוד, מורשת הגאוה — מי שחקר ויודע ואינו מספר על שימושי מושגים ראשוניים אלה אלצל הערבים, שבוכלם הקשיים שבתנאי האיזור הזה והתקפים שבכולם. "כבוד, גאוה ומסורת — הן מילים סגיי-נהור שחצינות. מילים אלה הן שעשו את האיזור למידבר-שממה. לא העינים ולא הבערות ולא ההנחה — הכבוד והגאוה הם שהרסו הכל".

ואחרי הקציר תמציתי זה של 1300 שנות תרבות ערבית, מתבקשת הנבואה "מאליה. הנה היא: "אין לך מילות-זועה במילון האנושי ממילות הכבוד. הלו שונה מנגי — לעולם לא אוכל לסלוח לך. יעברו שנים, ינקפו דורות, ותערבב זה בזה, בשכנות ובאחוה עד כימעט ללא הבדל עוד, וכלום לא עוזר — פיתאום, יום אחד, בא ויירעף או ממך, אתה השונה, ממך ומכל אשר לך, ועד אבי אבות אבותיך, עד דור ראשון לשונה הזה. השכל יתערפל,

"מי ידע עד אומול דבר על תל-אל-זועתר?" שאל חירבת חיועה, במאמר-זועקה שפירסם השבוע בהארץ. "היום אין עוד אדם שאינו יודע עליו ידיעה מפורטת... הרבה מעבר לידוע גם בוועתו...". זה נכון. שמו של מחנה-הפלטיים הפלסטיניים במיורח-ביירות, המוקף מכל עבריו על-ידי כוחות הימין הנוצרי, מוכר עתה בעולם כולו. תל-אל-זועתר הפך סמל. סמל למה? זה תלוי במסתפלי.

בעיני רבים, הוא הפך סמל לגבורה אנושית. מזה חודשים מוטל עליו מצור מכל עבר. המזון אול, המים נחוקו, אלפים רבים של אורחים, בנייהם נשים וילדים, מחויקים מעמד בגוינונם זה, בין ערימות של מתים ופצועים, ואינם נכנעים. **י**ש המשוים את תל-אל-זועתר לסמאלינגראד, רדיויאש"ה עצמו הישוזה אותו (תוך ציטוט מאמרה של עיתונאית צרפתית-יהודיה) לגשר וארשה ולמצרה.

אחרים רואים בתל-אל-זועתר סמל לצינויות הברוטאלית של המעצמות. העיתונים האמריקאים החשובים גילו כבר מומן כי הכוח הנוצרי-הימני, המקיים את המצור האכזרי, מונחה ומודרך על-ידי שירות-הביון האמריקאי ונתמך על-ידי הסורים. **א**ותם עיתונאים אמריקאיים טוענים גם כי התותחים והמרגמות, המפגיזים את המחנה יומם ורודה, ולדאירחם, סופקי עידידי ישראל. ויש הרואים בתל-אל-זועתר סמל לאכזריות אנושית. הפוליטיקאים לא הגיחו לצלב-האדום לפנות את אלפי הפצועים — מקרב הלוחמים והאזרחים, המבוגרים והילדים — הכלואים במחנה. התרופות אולו זה-מכבר. קומץ הי-רופאים פועל שם בתנאים בלתי-אנושיים. אך בכל פעם, כאשר הוסכם על שיירת-פינוי, פתחו המיליציות הנוצריות באש על המכוניות. **ד**ומה שתל-אל-זועתר מסמל הכל — את הגבורה ואת השיפלות שיש המיחדמה בכזל, ויש מילחמת-האחים כפרט. את הנכונות להחזיק מעמד כתנאים הנוראים ביותר, למען אדיאל לאומי או חברתי, ואת האכזריות הנוראה האצורה בלב האדם, הפורצת החוצה כנחשוך שחור כאשר פותחת מילחמה את הסכרים.

ב בעיני יזוהר סמילנסקי, תל-אל-זועתר הוא סמל. ואין בכך פלא. שהרי כל עולמו של יזוהר הוא עולם של סמלים. הוא אמר. הוא משרר. המיסטיקה התפתחה ו-התעצמה אלצו על-חשבון ההגיון. הנפש תפחה אלצו על-חשבון השכל הרצינוני. נפשו הכואבת של יזוהר סמילנסקי רואה בתל-אל-זועתר סמל. סמל דובר אחר כליכד: האכזריות. וזאת סתם אכזריות; אלא אכזריות מסוימת מאד, הנושאת תווית לאומית, גויז עית, תרבותית.

אומנם, הוא מזכיר לעצמו, "אסור לדבר בהכללות ואסור לקטרג בסיטונות על קבוצות גדולות כחברה, כעם או כתרבות, מבלי לחטוא בהכללות מרשעות ומעוותות." אבל הוא מזכיר את הדבר רק כדי לשוכחו מייד, ו-ממשך בקריאה נאוש: "הנוראה מכל היא הטוטאליות המתערטלת בהינף אחד מכל מה שהוצג קודם בלבושים מודרניים או בדימויי-נימוס מסורתיים, או בגיינוני אורחות הגונה ובהליכות-נועם מצוחצחות — הטוטאליות של היסחפות כולם לרצח הטוטאלי, כולם בידי כולם, כולם עד מוות, והשחפות הי-טוטאלית לקבלת הדין; דין הרציחה כדין אחד ויחיד, כדרך האחת לשמאומתן." "כולם?" "כולם?" "כולם?" **י**זוהר אינו מותיר מקום לספק — "כולם" זה כל הערבים.

"מישהו, אם יש כזה, צריך אולי לבוא ולהסביר, אם הוא יודע, את החיזון הלא-אייאמן הזה. מישהו צריך לנסות לתת ממדים יותר רצינוניים, אם יש כאלה, לזועה פרועה זו. שאם לא כן, אין לנו עוד שאלה אלא רק זו: מה אנו יודעים, בעצם, על שכנינו?" **מ**זה באמת?

יוסיוס קוראים על תל-אל-זועתר, שומעים ברדיו ו-רואים בטלוויזיה: מוסלמים כנוצרים, שמאל כימין, או מה שמתקרא משום-מה שמאל ומה שמתקרא משום-מה ימין, אורחים כפליטים — כולם מושגיה-הבל מודבקים מ-בוזין. על התל הוא עומדים כולם יחד, כולם אכזריים במידה אחת. אטומים במידה אחת... **א** ומכאן, שוב מזהיר יזוהר את עצמו ש"אין כל זה חידוש ערבי ולא קיראופי מיוחד להם, אבל הוא